

Lírica de l'espai

Emili Rodríguez-Bernabeu
El país d'Amy
Ed. El Tall, Palma de Mallorca, 2007
50 pàgs.

Es tracta ja del dotzè recull de poemes d'aquest escriptor d'Alacant, nascut el 1940, i, tanmateix, potser desconegut del lector. La llunyania del cap i casal i l'embranchida de la nostra literatura a partir dels anys setanta han afavorit que els dos poetes valencians més representatius dels seixanta —l'altre és Lluís Alpera (1938), també resident a Alacant— siguem uns desconeguts, o gairebé, per a les noves generacions. Tot i això, malgrat el tracte personal ininterromput entre ells, són poetes que han seguit trajectòries diverses.

Rodríguez-Bernabeu s'ha caracteritzat des de bon començament per cultivar una poesia reflexiva i deutora sobretot de la tradició simbolista. Home de formació científica —és metge cardiològ— i d'abundants lectures, li tocà de viure els anys en què amb comptagotes teníem accés a la literatura que es produïa «nord enllà» i que aleshores feia forrolla arreu del món. Llegia Camus i Sartre, és clar, però sobretot, com podem comprovar en aquest darrer recull, simpatitzava amb Saint-Exupéry. Gosaria dir que és aquest l'escriptor qui més li ha servit per bastir-se la personal visió del món.

D'altra banda, Rodríguez-Bernabeu ha fet servir paisatges molt concrets i diversos com a pretext per a les seues divagacions líriques. El jove poeta dels primers llibres, amb els ulls obsedits per la ciutat i el mar d'Alacant, teixirà les al·legories que fan de canemàs de la seua cosmovisió a partir d'aquella realitat tan intensament viscuda. *La platja* (1968) i *La ciutat de la platja* (1972) són els títols dels dos reculls més significatius dels seus inicis. En avant, els viatges seran per a ell esperons per a la creació de nous textos. Ho veiem en *Viatge al teu nom* (1982),

amb nombroses al·lusions a l'Orient; en *Domini del sol* (1990), farcit de mitologia egípcia; en *Escandinàvia* (1996)... Després vindria *Alacant* (1998), que seria una revisió de la seua ciutat amb referències toponímiques ben explícites i que, d'alguna manera, anuncia aquest altre recull que ens ocupa. En efecte, aquell tanca la primera part amb «Dos poemes des de lluny», referits a Nova York i al Hudson. Ara ocupen tota la primera part consideracions diverses sobre la costa est dels Estats Units —de vegades, amb topònims concrets.

Cal esmentar que Amy és una néta del poeta, filla d'un fill seu establert en aquell país. En línies generals, com anuncia el poema introductor («Endreça apressada a Amy»), el nou llibre vol ser una mena de testament lírico-ideològic que el poeta tracta de transmetre als seus descendents: «Si creus que darrere la closa besllum de l'evidència vas entreveure un somni, / si pots assumir aquell enigma que al llarg de tots els anys t'ha enlluernat, / pots arribar al vell presagi que sempre et va burxar». No costa de veure en aquests versos l'afinitat de Rodríguez-Bernabeu amb l'autor de *Le Petite Prince*, que confirma en poemes de títols al·lusius: «Tot recordant Saint-Exupéry» i «Vol nocturn». En aquell, proposa deslluir-se «d'aquest discurs camús que enterra les cultures / (...) amb frigorífics i rentadores àvides, / per damunt de les velles creences». És a dir, allò mateix que l'escriptor francès havia explicat en *Terre des Hommes*, obra que el nostre poeta citaria com a lema en el seu segon recull, *La platja*: «*Ce qui me tourmente, ce ne sont ni ces creux, ni ces bosses, ni cette laideur. C'est un peu, dans chacun de ces hommes, Mozart assassiné*». Dit en altres paraules, el nen Mozart de l'autor francès, és ara la néta del nostre escriptor, qui tem que les forces dominants en la societat («*la machine à emboutir*», que hi deia Saint-Exupéry) li priven del «somni» enlluernador, aquest tema o, si més no, motiu vertebrador de la poesia de Rodríguez-Bernabeu a partir de *Viatge al teu nom*. En definitiva, en aquest recull, el poeta —home de conviccions— retorna als orígens i programes de joventut, als quals ha estat fidel, i ara tracta de transmetre'ls a la seua descendència.

Antoni Prats

Gràcia «i» intel·ligència

Llúcia Ramis
*Coses que et passen a
Barcelona quan tens 30 anys*
Columna, Barcelona, 2008
232 pàgs.

Com en el cas de la novel·la de Jane Austen, *Sentit i sensibilitat*, quan parlem de l'opera prima de la narradora i periodista Llúcia Ramis, *Coses que et passen a Barcelona quan tens 30 anys*, els dos termes de «gràcia» i «intel·ligència» han d'anar inseparablement junts. Subratllo la importància dels dos conceptes perquè he vist que la tendència general de la crítica ha estat la de veure exclusivament la gràcia de la novel·la, deixant força de banda l'extraordinària intel·ligència que opera en profunditat al llarg del relat.

Fins i tot, algun comentarista reputat ha arribat a l'extrem de proclamar que les fonts de les quals beu l'excel·lent obra de Ramis són *El dietari de Bridget Jones* de Helen Fielding i la famosa escola de *chick lit* a la qual pertany l'autora anglesa. Res més lluny de la veritat. L'obra de Ramis és plenament aristotèlica perquè diverteix tant com instrueix, és a dir, és lleugera, divertida, descarada i alhora és profunda, substanciosa, lúcida.

I perdonin que insisteixi en el tema perquè crec que és molt important, molt important, en primer lloc, per entendre l'obra de Ramis i molt important, després, per entendre un canvi que s'està produint en el panorama de la literatura catalana. Crec que està apareixent a l'escenari de la literatura catalana actual una sèrie d'escriptors més aviat joves que estan cansadíssims de l'escissió entre la literatura «divertida» i la literatura «seriosa», una escissió que es va crear amb l'arribada d'autors com Quim Monzó i Sergi Pàmies. Autors com Llúcia Ramis, Ramon Erra, Maite Insa o Josep Lluís Aguiló, per esmentar dos narradors i dos poetes, dues dones i dos homes, proposen un nou model de literatura

Nació política

on diversió i instrucció, on gràcia i intel·ligència no estiguin gens renyits.

No ha estat cap casualitat que hagi citat Jane Austen a l'inici d'aquestes reflexions. Austen és l'ideal del tipus de literatura que acabo de ressenyar. Les seves novel·les són divertidíssimes, però en el fons seriosíssimes, diria que gairebé tràgiques. I aquesta fórmula ha estat seguida per narradors de la talla de William M. Thackeray (*La fira de les vanitats*) o Evelyn Waugh (*Un grapat de pols*), fins els nostres dies. Lucía Ramis està en la línia d'Austen, Thackeray i Waugh i no pas en la línia de la superficialitat de Bridget Jones.

Només una repassada ràpida de tres factors ens convencerà de la intel·ligència i ambició de l'autora i la seva obra: el registre expressiu, l'estructura, i el ventall temàtic. La llengua de la novel·la és rica, matisada, precisa i àgil. L'agilitat de la llengua és el motor que arrossega els lectors i els fa llegir l'obra de manera absolutament febril. Ramis posa en joc tota la llengua, culta i popular, dialectal i central, estàndard i subestàndard. Pel que fa a l'estructura, l'autora ha fet un autèntic treball de filigrana perquè el text de l'obra oscil·la entre l'autonomia dels fragments o capítols i la transversalitat del conjunt, creant una excel·lent tensió entre independència i cohesió. I el ventall temàtic és francament insòlit perquè funciona clarament a dos nivells, el nivell de les preocupacions més immediates (la feina, la vivenda, les relacions personals i socials, la diversió) i de les grans preocupacions de fons (la identitat, el sentit de l'existència, l'alteritat, l'autenticitat).

Gairebé des que el món és món hem sentit les lamentacions dels crítics professionals de la literatura catalana de Barcelona davant la gran absència de «la» novel·la sobre Barcelona. Poden estar tranquils els senyors crítics de Barcelona perquè a *Coses que et passen a Barcelona quan tens 30 anys* ja tenen un excel·lent retrat actual de la metròpolis catalana. La veritat és que la novel·la t'ajuda a entendre la gran ciutat de Barcelona i quan passeges pels seus carrers entens molt millor el que tens al davant. I somrius, una mica sorneguer, perquè la novel·la de Lucía Ramis t'ha fet més divertit i més intel·ligent. Ja és moltíssim.

D. Sam Abrams

Jaume Renyer i Enric Pujol (dirs.)
*Pensament polític als Països
Catalans, 1714-2014*
Centre de Temes
Contemporanis/Pòrtic, Barcelona,
2008 364 pàgs.

Sintetitzar les evolucions —i les dialèctiques— de les principals cultures polítiques del país és un assoliment destacat en aquest conjunt de ponències. Així, cal remarcar els enfocaments que tracten sobre la construcció ideològica pel que fa als programes que es concretaren a l'època moderna: entre els segles setzè i divuitè. En aquest sentit, cal especificar un codi juridicopolític oposat a l'absolutisme castellanoespanyol, malgrat que aquesta darrera forma de pensament també tinguera «illots» d'interrelació amb els codis estatistes dels Antics Territoris Històrics Confederats. D'altra banda, també cal valorar l'anàlisi del pensament polític de les dretes des de llur diversa lectura de la societat i dels plantejaments intel·lectuals (anti) modernitzadors. Aquest aprofundiment indica que cal no caure en esquematismes economicistes i, per contra, obliga a centrar les modulacions del catalanisme, catolicisme i carlisme. També cal destacar la recerca sobre les elits burgeses barcelonines en la dècada central vuitcentista, perquè ofereix les aportacions culturals i econòmiques d'un «microcosmos» il·lustrat conservador impulsor d'estructures cívi-ques, acadèmiques i, per extensió, d'estratègies de desenvolupament (el proteccionisme) que, amb operativitat limitada, cercaven d'adequar les estructures polítiques espanyoles d'*ancien régime* a les diverses dinàmiques d'industrialització peninsulars. Únicament en aquest context es pot comprendre el sentit de la tradició liberal en les seves accepcions regeneradores.

El panorama de les tipologies ideològiques té prou identitat cultural per a

resseguir-ne els viarany. És per això, que des de les tradicions programàtiques contemporànies hom encerta a destacar els àmbits conceptuals republicans: (con)federal, anarquista, comunista, socialista i independentista. Si hi cerquéssim un comú denominador intel·lectiu comprendria la voluntat de deslegitimar no únicament el nacionalisme espanyol —liberal i conservador— i la seva carcassa restauracionista, no identificada amb la política de «modernització» bismarkiana, sinó també el fet d'organitzar una estratègia nacional (no estrictament nacionalista) que agombolés les classes populars subalternes entorn de dues idealitats: l'alliberament nacional (del federalisme fins a la independència) i de classe (del socialisme liberal al comunisme). És clar, però, que aquest vast camp semàntic cal matisar-lo prou pel que fa a la realitat actual. En aquest sentit, el repte —de nou— és establir un «nou marc» que no es reconegui estrictament en un espai cultural, com esmenta Jordi Casassas, sinó que aquest àmbit contingui formes d'intervenció reals en la vida nacional perquè defineixi un cert futur allunyat del marasme actual. Sembla que una anàlisi de les estratègies polítiques entre 1973 i 1979 —en termes semblants als definits de fa poc per Reig Cruaïnes: identificació i alienació (2007)— podria ser esclaridora per a establir les actuals condicions de possibilitat, més enllà de l'encotillament a què duu la reificació de la globalització des de determinats plantejaments republicans.

Finalment, cal dir que en propers enfocaments sobre les polítiques del país convindrien anàlisis des de cada territori. Segurament així, hom guanyaria en fiabilitat explicativa en aprofundir en els processos de socialització, les propostes programàtiques —des del constitucionalisme modern als moviments de construcció nacional coetanis— i les seves contradiccions internes. Potser així ens adonaríem més concretament de les perplexitats d'un comú espai nacionalitari i els nombrosos claroscurs per a determinar *la* o *les* consciències nacionals que ens haurien de permetre d'establir, segons Alain Touraine, una real «llibertat política» que, amb tot, costa de racionalitzar des de la teleologia «2014».

Xavier Ferré